

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. III. Cui potentiæ hominis insit libertas indifferentiæ necessaria ad meritum, & demeritum? ubi de voluntatis determinatione ad electionem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

§. III.

Cui potentiae hominis insit libertas indifferentiae necessaria ad meritum, & demeritum? ubi de voluntatis determinatione ad Electionem.

458. **I**ndifferentia alia est passiva, alia activa: prior positus omnibus ad patiendum requisitis potest pure pati, & non pati: haec qua talis nequit esse libera libertate indifferentiae, uti constat ex hujus definitione sita in eo, quod positus omnibus ad agendum requisitis potentia libera possit agere, & non agere, ex propria determinatione, seu se ipsam determinando ad actionem, contra potentia pure passiva, etsi queat esse indifferens positus omnibus ad agendum requisitis ad pati & non pati, nequit tamen qua talis determinare se ad pati, & non pati.

Indifferentia activa est duplex; una contrarietatis, altera contradictionis: contrarietatis indifferentia est ad actus duos oppositos contrarie, nempe unum bonum, alterum malum, e.g. ad amorem, & odium DEI, & ideo necesse est praecedere iudicium indifferenter proponens oppositas contrarias rationes, nempe boni, & mali. Indifferentia contradictionis est ad actus sibi contradictorie oppositos v.g. amorem DEI, & hujus omissionem, & ideo debet praecedere iudicium proponens rationes contradictorie oppositas, aut proponens bonum cum de-

R. P. Karch. Diss.

fectu alicujus boni saltem relucente in ipso exercitio actus.

Judicium istud praeivium ad utramque libertatem dicitur esse objective indifferens, quia objectum quod proponit, non necessitat potentiam liberam, sed relinquit illi indifferentiam se determinandi. De hac igitur indifferentia activa quaestio est, cui potentiae hominis insit.

De tribus potentijs est controversia, nempe de voluntate, de intellectu, & appetitu sensitivo: in hoc esse aliqualem libertatem, sequitur ex sententia Cajetani admittentis eum posse venialiter peccare. Durandus attribuit intellectui libertatem Exercitij, & quidem prius & principalius, quam voluntati, soli tamen huic concedit libertatem contrarietatis. Aureolus autem tam intellectum, quam voluntatem esse potentias formaliter liberas cum mutuo invicem nexu docuit. Dixi *formaliter*, quia intellectum esse radicaliter potentiam liberam, est certum, est enim Radix, & Principium Judicij objective indifferentis proponentis objectum sub ratione boni aut mali, aut utriusque, quo stante est in potestate voluntatis se ipsam determinare,

Xx

ac

ac applicare, ad hunc actum præ hujus omissione, aut contrario.

459. Respondeo ad quæstionem soli appetitui rationali, seu voluntati inest formaliter libertas potentia, seu actus primi, ita cæteri Theologi cum S. Th. 1. p. q. 83. Art. 3. & 4. Conformer Principijs Fidei. Probatum primò quòd scriptura explicet libertatem relatè ad voluntatem, *Ecclesiast. 15. Si volueris mandata servare conservabunt te, Apposuit tibi aquam & ignem, ad quam volueris porrigere manum tuam.* in quem loctum August. *Lib. de Grat. & Lib. Arb. c. 2. Ecce apertissimè videmus expressum liberum humanæ voluntatis arbitrium, & ad Cor. 7. potestatem habens suæ voluntatis,* quo loco ibi Augustinus utitur ad asserendum liberum arbitrium.

Secundò Trid. *Ses. 6. c. 5.* loquens de homine, qui cooperatur liberè gratiæ: *Quippè qui, inquit, illam nempe gratiam abjicere potest. Neque tamen sine grætia DEI movere se ad Justitiam coram illo liberà suà voluntate potest.*

Tertiò nullum peccatum committi potest sine consensu voluntatis, scriptura enim, quoties meminit peccati, hoc imputat voluntati, sed si intellectus esset potentia formaliter libera ante consensum voluntatis posset esse peccatum, nam ante consensum voluntatis intellectus proponit indifferenter, objectum malum pro priori ad voluntatem, uti fatetur Durandus, ergo ad peccatum nihil

tunc desideratur, nisi libera tendentià in objectum malum, seu rationi disforme, sed juxta Durandum intellectus independenter à voluntate, ac pro priori ad hanc est potentia formaliter libera, ergo pro priori ad voluntatem potest se determinare ad objectum malum, proinde peccare. Argumentum hoc demonstrat intellectum non posse adæquatam libertatem, & quidem nec de possibili contra Arriag. *de anima D. 8. n. 43.* si enim esset possibilis, defacto noster esset talis, sed defacto noster non est talis juxta Arriag. contra Durandum, ergo Major probatur, defacto in nostro intellectu est indifferentia circa objecta probabilia.

Quod autem nec inadequatè intellectus sit formaliter liber probatur: ponere actum liberum est saltem exercitè illum præligere præ omissione ejus, & actus oppositi, sed præligere est liberè velle, ergo ponere actum liberum est liberè velle, ergo liberè velle, est actus solius voluntatis.

Discurfus hic est S. Th. *cit. Art. 3. in Corp. Proprium inquit, liberi Arbitrii est electio; ex hoc enim liberi Arbitrii esse dicimur, quòd possimus unum recipere alio recusato, quod est eligere, & ideo naturam liberi Arbitrii ex electione considerare oportet. Ad electionem autem concurrat aliquid ex parte cognitivæ virtutis, & aliquid ex parte appetitivæ. Ex parte cognitivæ virtutis requiritur Consilium, per quod dijudicatur, quid sit alteri præferen-*

ferendum; ex parte autem appetitiva requiritur, quod appetendo accipitur, quod per Consilium dijudicatur.

460. Probatur demum de appetitu sensitivo. Radix libertatis est cognitio proponens objectum indifferenter ad amandum, vel non amandum, vel ad odio habendum, quæ deest in appetitu sensitivo, cognitio enim phantastica præluens appetitui sensitivo representat, vel solam sensibilem amabilitatem, seu delectabilitatem, aut solam sensibilem odibilitatem cum determinatione ad amorem amabilitatis, vel ad odium odibilitatis, ut patet in brutis. In homine autem ex eo, quod cogitatio phantastica conjuncta sit intellectui, nullam contrahit majorem vim; & dignitatem ad movendum appetitum sensitivum quæ talem, seu ut operativum actuum materialium. Argumenta oppositarum sententiarum fusâ proponit Amic. 10. 3. de Actib. Hum. D. 6. eaque dissolvit à num. 25.

Ea duntaxat probant, quod intellectus sit libertas non formalis, sed radicalis, intellectus enim facem præfert, habetque se instar Consiliarij, qui præcisè se habet per modum dirigentis stante integrâ libertate pœnes Regem, seu voluntatem in rem adductam in Consilium, dirigit autem voluntatem proponendo isti objectum indifferenter, quæ indifferentia est Radix libertatis formalis secururæ in voluntate.

461. Dices primò omne liberum, est cognoscens, sicut omne cognoscens est vivens, sed cognoscens secundum id, se-

cundum quod cognoscit, vivit; ergo omne liberum, secundum quod est liberum est cognoscens. Secundò si intellectus non est formaliter liber, prudentia non est virtus moralis, quia est habitus intellectus partialiter concurrens ad actus intellectus suos eliciendos.

Tertiò. Circa objecta probabilia intellectus est indifferens ad affirmandum, vel negandum, manetque ambiguus, ergo videtur habere libertatem ad assensum, & dissensum. Quartò homo non elevatus non est liber ad actus supernaturales, divinitus tamen est liber, ergo potentia naturaliter non libera potest supernaturaliter esse libera; ergo potentia non libera potest divinitus dari libertas, idque patet in homine, qui non potest omnes collectivè tentationes vincere, gratiâ tamen divinâ adjutus potest. Quintò voluntas nequit unum præ alio eligere, nisi intellectus practico Judicio, proponat illud esse præ alio eligendum, dato autem tali practico Judicio, voluntas necessariò illud præeligit, quod salvari non posset, nisi intellectus priùs sit formaliter liber, ad practicè judicandum unum esse eligendum præ alio.

Respondeo ad primum omne liberum realiter, & identicè est cognoscens in sententia identificante realiter animæ potentias ejusdem, in Thomistarum verò opinione easdem distinguente ab animâ, ac inter se, liberum formaliter non est formaliter cognoscens, sed præsuppositivè, voluntas enim præsupponit cognitionem in intellectu realiter, aut in mea sententia formaliter distincto à voluntate, & hoc sufficit.

XX 2

Ad

Ad secundum dico prudentiam non esse intrinsecè virtutem moralem, est igitur in tantum virtus moralis, in quantum est auriga, seu directrix virtutum moralium spectantium ad voluntatem.

Ad tertium dico quod intellectus hæreat suspensus cum indifferentiâ, non id fit, quasi haberet potestatem in actum, quo verò consentit, falsòque dissentit, sed id fit, ob imperfectionem apprehensionis non sufficienter proponens veritatem aut falsitatem, idcirco opus est voluntate applicante, & determinante intellectum ad assensum.

Ad quartum, quod est Arriag. Respondeo, quòd homo non elevatus ad actus supernaturales naturaliter nec est liber, nec necessitatus defectu cognitionis supernaturalis, hujus autem divinitus fit capax: voluntas actus supernaturales potest elicere, vel liberè, si cognitio sit indifferentis, vel necessariò si cognitio determinet, seu necessiter voluntatem, uti necessitat visio beatifica, ad actus supernaturales amoris divini &c. Si elicit liberè, nihil voluntas immutatur, est enim de se libera, si elicit necessariò, id oritur à cognitione tali cogente voluntatem, quæ coactio non est contra naturam voluntatis, siquidem hæc aliquos saltem actus naturaliter, seu necessariò elicit, nempe motus primò primos, voluntas enim est potentia necessaria, & libera pro variatione cognitionis prælucentis.

Ad tentationes dico hominem non posse viribus ordinarijs liberè vincere omnes collectivè, at bene distributivè, & quidem dum gratia divinâ homo roboratus collectivè vincit, Deus, non

dat homini libertatem simpliciter, sed facit, ne liberè succumbat illi tentationi, cui alias liberè succubisset, si efficaci gratiâ non prævenerit à Deo.

462. Ad quintum tangitur controversia, quæ quaritur, unde proveniat determinatio voluntatis constituta in actu primo proximo ad unum extremum (ad quæ est indifferentis) præ alio. Determinatio quoad specificationem fit ab intellectu Amicus hic *D. 6. num. 102.* siquidem hæc determinatio consistit in eo, ut voluntas nequeat hunc, aut illum actum in specie præ alio elicere, nisi sub oppositis rationibus, seu boni, & mali objectum sit representatum voluntati per intellectum, cum representatio à nullo fiat, nisi per cognitionem. Ergo controversia est de sola determinatione quoad exercitium, utrum hoc iudicium practicum proponens executionem operationis ita voluntatem determinet, ut nequeat velle oppositum.

Bellarmin. *Lib. 3. de Grav. & lib. Arbit. c. 5.* & Thomista apud Soarez *Metaphysica Disputatione 19. S. 6. à num. 1.* Affirmant vocantes illud iudicium imperium (quo hæc, & nunc intellectus pensatis omnibus definitam sententiam proferat, hoc esse homini eligendum) vel impulsum, qui explicatur hæc voce, *fac hoc*, efficiat. Ratio hujus sententiæ ab Amic. *num. 103.* sic proponitur: nequit voluntas quidquam velle sine prævio iudicio rationis, ergo iudicium est vel determinatum, vel indeterminatum, si hoc secundum etiam voluntas manebit indeterminata, si est determinatum, etiam voluntas erit determinata, sed ultimum iudicium practicum est

est omnino determinatum, concludit enim hic, & nunc pensatis omnibus hoc esse eligendum, hoc autem posito iudicio practico voluntas necessariò efficit, quod probatur, quia si voluntas contra hoc practicum iudicium posset operari, eligeret aliquid non iudicatum proinde daretur alicujus electio sine prævio iudicio.

463. E contra Soarez à *num.* 7. propugnat communiorē non agnoscentem necessitatem ejusmodi iudicij practici omnino determinantis voluntatem, quia aut tale iudicium est simpliciter necessarium, aut liberum, si simpliciter necessarium, tunc intellectus, vel ex vi solius objecti, mediique evidentis, aut causæ alterius necessitantis intellectu, tale format iudicium; & tunc tollitur libertatis usus, siquidem nec iudicium formatur liberè, nec voluntas eo posito liberè exercetur, sed necessariò. Si verò illud iudicium est liberum; quæro, atrum sit liberum elicitive ex vi intellectus, vel imperative à voluntate: primum nequit dici, alias intellectus esset potentia formaliter libera *contra num.* 459. si autem liberè impeteretur à voluntate, sequitur, aut non omnem actum voluntatis elici ex determinatione præfati iudicij practici, quod negant Adversarij, aut proceditur in infinitum: nam inquirō, utrum actus voluntatis imperans Intellectui iudicium practicum, seu determinans intellectum ad practicè iudicandum hic, & nunc esse hoc eligendum, de pendeat ab alio iudicio intellectu, & de hoc redit quæstio utrum sit necessarium, vel liberum &c.

Ad argumentum ex Amico propositum Respondet Soarez à *num.* 10. vo-

luntatem nihil velle sine prævio rationis iudicio, si sensus sit, quòd nisi prius intellectus iudicet, qualem habeat bonitatem, utilitatem aut convenientiam medium eligendum, & ipsa electio, voluntas nequeat quidquam velle, antecedens est verum; falsum autem, si sensus sit, quòd nihil possit velle, nisi prius iudicet absolutè, & omnino hic, & nunc hoc esse eligendum, tunc enim sensus est, quòd hic, & nunc omnibus pensatis sub aliquà ratione sit necessarium hoc eligere, quale iudicium necessariò præcedere ante omnem electionem nulla ratio probat, tollitque electionis libertatem.

Quare ut voluntas liberè velit, sufficit iudicium iudicans hoc, illudque medium esse utile, & pensatis omnibus esse aptum ut eligi possit: nec ejusmodi iudicium, quo Intellectus iudicat, quale sit objectum, quamque habeat amabilitatem, aut convenientiam, potest dici indeterminatum, sed est determinatum, potestque esse multiplex, ut contingit, quando Intellectus de pluribus objectis iudicat, qualia sint; prout fit in libertate contrarietatis, vel potest dici determinatum de objecto Indifferenti, sive non necessitante voluntatem, quale iudicium sufficit, ut voluntas pro sua nativa libertate possit se determinare ad sequendum tale iudicium.

464. Ex his Respondetur ad Consequens argumenti ex Amico propositi *num.* 462. iudicium esse determinatum, de objecto tamen non determinante, sed indifferenti, & ideo voluntas non est ab eo determinata, se ipsam tamen potest determinare, idque non solum, quando

do iudicia sunt de medijs inæqualibus, sed etiam æqualibus, unde eo casu non necessariò hæret voluntas Suspensa: dat illustre huius exemplum Soarez n. 13. In voluntate Divina, quæ ex infinitismundis huic æqualibus liberè se determinavit ad hunc præ alijs. Idem num. 11. ex eadem divina voluntate ostendit falsitatem opinionis oppositæ recurrentis pro determinatione voluntatis ad eligendum liberè ad istud *prædicum iudicium, hoc hic, & nunc est mihi omnino eligendum.* DEUS enim ab æterno liberè eligit quæcunque defactò creavit, sine prævio iudicio, quo ante electionem iudicasset, hæc, vel illa sunt omnino eligenda, aut amanda, tale enim iudicium est falsum in rigore, innuit enim quòd talia objecta extra DEUM sint ipsi aliquantulum necessaria: solum ergo præcedit iudicium, quòd talia objecta sint convenientia, aut eligibilia.

Quòd si unicum adsit iudicium iudicans convenientiam, ac dignitatem, ut appetatur, & quantum potest practicè invitet voluntatem ad sui appetitum, adhuc voluntas potest illud non amare consequenter esse libera quoad exercitium.

Nunc redeo ad objectionem quintam num. 461. propositam negando maiorem, talis enim iudicij nulla est necessitas, sed sufficit iudicium proponens utilitatem, ac aptitudinem medijs, huiusque convenientiam cum fine; tale enim est de objecto indifferente, ac relinquit voluntati indifferentiã; proponit tamen objectum cum sufficientia, ut voluntas se ipsam determinare possit ad extremum contradictorium, aut contrarium, aut omissionem utriusque. Et sic manet vera communis sententia ad libertatem ex parte intellectus exigens cognitionem indifferentem, sive talem, quæ proponat in objecto bonum, & malum, uti fit in libertate contrarietatis; vel bonum finitum, aut infinitum, sed imperfectè, ac obscurè, ut fit in libertate contradictionis, vel bonum in objecto, & malum in actu, sic etsi nihil mali appareat in DEO, potest tamen amor eius suspendi ob malitiam, quæ apparet in continuata eius elicitioe, nempe ob defatigationem. Ratio quia practicum iudicium Thomisticum dictans voluntati *facto hoc, aut aut elige hanc partem,* tollit libertatem per num. 462.

& seqq.

